

Hvad magasinet gemte

Stud. mag. i idéhistorie med tilvalg i museologi Katja Robertsen har været i praktik på Steno Museet og deler i det følgende ud af sine oplevelser og erhvervede viden i mødet med museets magasin.

Hvilke ting gemmer sig i mørket? Hvilke fortællinger og skæbner ligger hengemt i museets kælder? Hvem rumsterer dernede i gang 2, og hvilket liv er pakket ned i kasser og syrefrie konvolutter? Med mit to måneders praktikophold på Steno Museet fik jeg for første gang mulighed for at få svar og syn for sagn.

Magasinets fortællinger

Genstande er fængslende, og for en museumsinteresseret er det især de genstande, som gemmes væk på lagre og opbevares i magasiner, der er de virkelig interessante. De er fulde af stumme fortællinger, som man ofte kun kan gætte sig til indholdet af. Genstande er fascinerende, fordi de giver os viden om, hvad mennesker har foretaget sig, og hvordan de har gjort det. Men magasinet rummer

også andre fortællinger, nemlig arkivalier. Papir og mapper kan hurtigt blive overset i mængden af ting, men de er en vigtig kilde til menneskers tanker og liv. De giver os en mulighed for at komme helt tæt på fortiden og det at være et menneske. De kan indeholde alt fra trivielle fakta og tal, til sjove historier og de mest intime oplysninger. Arkivalier er fyldt med viden, som vi ikke kan finde andre steder. Hvad ville vi for eksempel have vidst om H.C. Andersen uden hans dagbog, eller om Leonardo da Vincis evner uden hans tegninger? Arkivalier er kilden til at vise den personlige og menneskelige side af historien.

Mapper og papirer

Arkivalier var også det, jeg blev mødt med, da jeg begyndte min praktik. Flere kasser af dem. De var registreret med museumsnummer, men ikke gennemgået, og de havde haft deres plads i det bagerste hjørne af magasinet de sidste mange år. Det var noget af en udfordring, men jeg gav mig i kast med kassernes omfangsrige indhold.

Krøllet papir, gulnede avis-

udklip og skjoldede mapper lå hulter til bulter i, hvad der før havde været tomat- og havregrynskasser. Det sagde ikke så meget om, hvad man kunne forvente at finde. Derfor blev jeg også overrasket over at se et helt liv udfolde sig foran mig, jo flere mapper og papirer jeg kom igennem. Kasserne indeholdt alt fra julekort, breve, fotos og karakterbøger til avisudklip, artikler, akademiske opgaver, taler og nekrologer. Alle disse papirer skulle jeg lægge i system, sådan at den information, de indeholdt, for fremtiden ville være nemmere at finde og bruge. Jeg opdagede hurtigt, at andres liv og fortællinger suger en ind. Jo flere breve, jeg læste, og jo flere avisudklip jeg skimmede, des mere tegnede der sig et billede af personernes oplevelser og liv. Jeg blev en del af en privatsfære på trods af, at jeg aldrig havde hørt om de personer, som arkivalierne tilhørte. Nu, hvor papirerne er blevet sorteret og gennemgået, kan jeg ikke lade være med at føle mig en smule forbundet til disse to herrer: Dr. Herman Nielsen og Dr. Vilhelm Møller-Christensen.

En videnskabelig mand

Dr. Herman Nielsen (1882-1960) var praktiserende læge i Åbyhøj, Aarhus, med en fortid som skibslæge. Han var især fremtrædende inden for svangerskabsprøver, hvor han udførte megen forskning. Det gjorde han i sit eget laboratorium, hvor han også udførte graviditetsprøver for andre læger og sygehuse. Dem foretog han ved hjælp af en metode, hvor urin fra testkvinden indsprøjtedes i mus. Herefter blev musen dissekeret og ovarierne undersøgt for manglende ægmodning, hvilket indikerede, at testkvinden var gravid. Senere gik han så over til at bruge kaniner i stedet for mus. I 1938 anslog han, at han havde udført omkring 20.000 sådanne graviditetsprøver. H. Nielsen var i 1934/35 også opfinderen bag en "electron-cardiograf", der er et apparat til registrering af EKG, som måler hjertets elektriske aktivitet ved hjælp af et katodestrålerør. Opfindelsen var god nok, men fik dog aldrig det store gennembrud.

Igennem sin forskning ydede han også en betydelig pionerindsats, der gav læger landet over mulighed for klinisk endokrinologisk diagnostik, dvs. bestemmelse

Dr. Herman Nielsen. Særtryk af Svenska Läkartidningen nr. 10 – 1960.

af hormoner og hormonelt betingede sygdomme. I perioden 1938-42 udkom hans *Forelæsninger over klinisk Endokrinologi I-III*, der indeholder kliniske oversigter og grundigt beskrevne laboratorieundersøgelser over emnet. Han var en kritisk person, som igennem mange artikler i bl.a. *Ugeskrift for Læger* forsøgte at rydde ud i sine kollegaers lemfældige resultater inden for hormonforskning. Da Løvens Kemiske Fabrik i 1930'erne udviklede et hormonpræparat

"Physex", var han en af de første til åbenlyst at kritisere det. Præparatet blev udvundet af gravide kvinders urin og formodedes at stamme fra hypofysen. Man hævdede, at det muligvis kunne være gavnligt ved en del seksuelle forstyrrelser hos kvinder og mænd. Denne antagelse kritiserede H. Nielsen i et læserbrev, hvor han bl.a. skrev, at præparatet fra urinen måtte være iblandet mange urenheder, at indholdet af hormoner måtte være meget ringe, og at det derfor ville være uetisk

at benytte det til mennesker.

H. Nielsen havde også mange gode historier fra sit liv som læge. En kort historie handler om, at han havde været til en lille drengs 6 års fødselsdag, og i fødselsdags-gave havde drengen fået én krone. Straks var drengen gået hen til mejeriet og havde købt mælk for alle pengene, hvoraf H. Nielsen havde udledt, at drengen led af sukkersyge, for som han skriver: “Det finder en sådan lille dreng da kun på, når han er tørstig på grund af sin *diabetes mellitus*”.

En stærk personlighed

Dr. Vilhelm Møller-Christensen (1903-1988) var prak-

tiserende læge og blev i 1964 professor i medicinens historie ved Københavns Universitet. Han var især fremtrædende inden for undersøgelse af sygdomsforhold i middelalderen – herunder spedalskhed i middelalderknogler – og kendt for sin udgravning af spedalskhedskirkegården ved Æbelholt Kloster i Nordsjælland. Senere blev han leder af Medicinsk Historisk Museum (nu Medicinsk Museion) i København. V. Møller-Christensen var en markant personlighed i det intellektuelle miljø og var en internationalt kendt spedalskhedsforsker.

Noget, jeg fandt i stakken af papirer, var en sjov

lille historie om V. Møller-Christensens ‘medvirken’ i romanen *A Burnt-Out-Case* af Graham Greene. I bogen er der en beskrivelse af en ældre dansk doktor, som er blevet leprolog efter at have arbejdet med medicinhistorie i mange år. Inspirationen til karakteren og begivenhederne omkring ham kom, efter at forfatteren havde hørt historien om, hvordan V. Møller-Christensen til *Den internationale leprologkongres* i Madrid i 1953 havde medbragt ti spedalske skeletter transporteret i bagagerummet af sin bil. V. Møller-Christensen blev dog overrasket over beskrivelsen af *den gamle danske læge*, da forfatteren og han var på samme alder. Han skrev derfor et brev til Greene, hvor der stod: “En hjertelig hilsen fra Deres jævnaldrende, den gamle læge fra Danmark”.

V. Møller-Christensen har også været igennem turbulente tider. En overgang havde han nogle uenigheder med to ansatte på Medicinsk Museion angående omstændigheder omkring museet. Af diverse anstrengte brevvekslinger imellem dem og gennem V. Møller-Christensens egne optegnelser fremgår det, at en konflikt var under udvik-

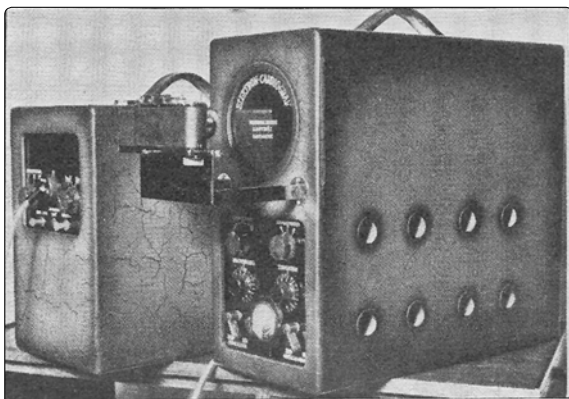
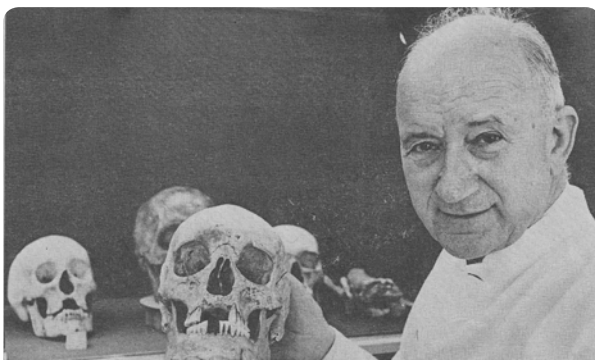

Fig. 4. Electron-Cardiografen. Til venstre Forstærker-Anlægget. Til højre selve Cardiografen. Kathodestraalerørets Bundflade er skjult af en beskyttende Plade.

Dr. Herman Niensens opfindelse af et tidligt EKG-apparat. Særtryk af Ugeskrift for Læger 1936, nr. 16, side 337.

ling i 1970'erne. V. Møller-Christensen blev igennem de år mere og mere utilfreds med henholdsvis deres måde at håndtere museet på og deres håndtering af publikationer, hvor der tit manglede ordentlig korrektur, kilder og angivelse af folks titler. Det, der gik V. Møller-Christensen mest på, var en sag om udlånet af et kranium fra skeletsamlingen uden hans viden. Kraniet blev 'fundet' igen med betydelige skader og med flere manglende tænder. V. Møller-Christensen mente, at de skulle stilles til ansvar. Men da han rettede henvendelse til dem, blev han mødt af lige gyldighed, hvilket gjorde ham så utilfreds, at han forsøgte at få dem afsat af bestyrelsen – dog uden held.

V. Møller-Christensen var så utilfreds med sagen, at arkivmaterialet rummede to hele mapper med 'bevismateriale' for de to persons 'uuelighed'. Med årene blev V. Møller-Christensen så utilfreds, at det førte til en splittelse mellem ham og museet, hvilket endte med at alle arkivalierne blev givet til Steno Museet efter hans død på trods af det oplagte tilhørsforhold til Medicinsk Museion i København.

Vilh. Møller-Christensen, der fascinerede Graham Greene så meget ved at køre ned gennem Europa med ti skeletter i bilen, at han kom med i Greenes roman »Udbrændt«.

Toppen af den internationale berømmelse nået

V. Møller-Christensen viser sine middelalderskeletter. Udklip fra uidentificeret avis. Romanen *A Burnt-Out-Case* udkom i 1988.

De levende fortællinger

Gennemgangen af de to herrens papirer har vist mig, hvor meget arkivalier taler for sig selv, og hvor uvurderlige de er, når det kommer til at få en indsigt i, hvad mennesker før os har tænkt, følt og oplevet. De fortæller en personlig side af historien, som for eksempel om det at være læge, forsker og menneske. Det har været en øjenåbner og en overraskende intim oplevelse at blive opslugt af andres liv i form af

de arkivalier, de har efterladt. Mit møde med magasinet har mindet mig om, at på trods af de mange spændende ting, der fysisk står på hylderne, så findes der også en anden kilde til menneskets historie. Arkivalier er magasinet glemte, men meget levende fortællinger, som vil blive ved med at give os nye, spændende og personlige informationer om fortiden.

Katja Robertsen